

Kanada

Historik & Karaktär

När järnvägen drogs fram på 1860-talet var detta ett jordbrukslandskap som tillhörde hemmanet Bottsbo. Väster om järnvägen hade stadsdelen Jannelund börjat bebyggas i slutet av 1800-talet och delar av marken öster om järnvägen styckades av i tomter ungefär samtidigt. Enligt en beskrivning från 1895 bodde vid denna tid många hantverkare och bruksarbetare här. Området hade egen vattenledning och kallades för Degerfors Kanada. Orsaken till namnet sägs härröra från andra halvan av 1800-talet då många emigrerade till Amerika och Kanada. En målarmästare Pettersson, som bestämt sig för att inte emigrera, lär då ha sagt att han istället skulle bygga ett eget Kanada. Och för alla som inte är hemma i området bör det tilläggas att namnet ska uttalas Kanaada!

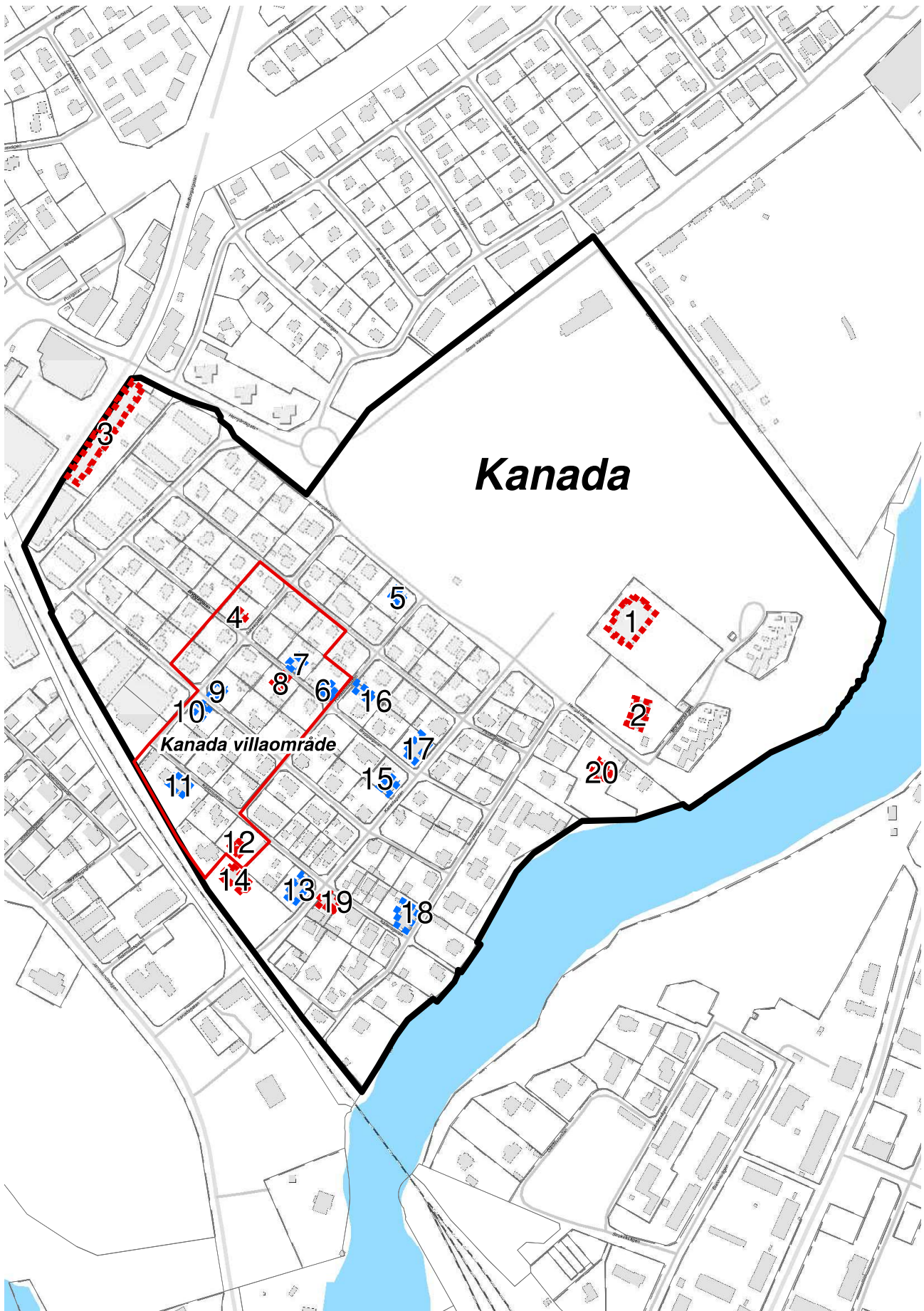
Den första bebyggelsen uppfördes närmast Letälven och bestod av fristående bostäder med tillhörande ekonomibyggnader. Längs Kanadagatan som leder

från järnvägsundergången i södra delen av området etablerades ett litet handelscentrum med butiker av olika slag. Frikyrkobyggnader och andra verksamhetsbyggnader, bland annat en Godtemplareloge, uppfördes också. Gatunamn som Bryggargatan och Folketshusgatan berättar om andra verksamheter som etablerades här. Tillsammans med Jannelund bildade Kanada ett municipalsamhälle år 1912.

I den stadsplan som fastställdes 1941 är marken i Kanada planlagd i ett rutnät med tomter för fristående bostadshus. Kvarteren innehöll oftast fyra till åtta fastigheter. Bostadshusen var tänkta att ligga närmast gatan medan tomtens borte del, mot grannfastigheten, endast tilläts innehålla ekonomibyggnader. Förutom att utgöra del av trädgårdsskötseln kunde uthusen också rymma hantverksverksamheter eller mindre bostadsrum. Från början var troligen de flesta av dessa uthus klädda med faluröda paneler och taken

Kanada från luften 1928. Bebyggelsen växer fram från Letälven. Platsen för Hundrametarn i norra Kanada invänd dagens torg är ännu jordbruksmark.

Karta över stadsdelen Kanada.

Fotograf okänd. Fotoår mellan 1949 och 1958. Bildkopia från Roy Palm – Hagfors.
<https://varmlandskindustrihistoria.wordpress.com/2019/01/18/aldre-bilder-degerfors/>.

Kanada

lagda med lertegel alternativt plåt. En stor mängd av dessa ekonomibyggnader finns fortfarande kvar. De bidrar starkt till områdets karaktär. I samband med att samhällsbyggandet tog fart i mitten av 1900-talet uppfördes den så kallade Hundrametern i områdets nordvästra del. Åt väster bildar byggnaden avgränsning mot stadsdelen Agen där den utgör Medborgarplatsens fjärde sida.

Med tiden har vissa förtätningar och förändringar skett i området. Här finns exempel på modernismens 1940- och 50-tal i form av karakteristiska "sockerbitar", men också ett gott exempel på ett flerfamiljshus från 1960-talet. Här finns också delar av två kvarter längs Källängsgatan där tomterna styckats upp i mindre delar under senare delen av 1900-talet.

Norr om Herrgårdsgatan, som fått namn efter Agens herrgård, finns det senaste tillskottet av folkrörelsebyggnader – Vallakyrkan. Kyrkan som tillhör Ekuemenia-kyrkan är en fortsättning av det starka engagemanget i folkrörelserna som präglar området sedan början. Området karaktäriseras framför allt av sekelskiftets stora trädgårdar i rutnätskvarter. Trädgårdar med häckar, grusgångar, gamla fruktträd och äldre uthus längst in på tomterna är vanligt förekommande. En- och tvåfamiljshusen ligger enligt det tidiga 1900-talets ideal något indragna från gatan. Byggnaderna har ofta sekelskiftets karaktäristiska sadeltak eller brutet tak lagda med lertegel. Fasaderna är putsade eller klädda med panel i olika riktningar. Färgerna går i ljusa kulörer eller åt det mer nationalromantiska med röd slamfärg. Fönster har T-post eller är sexdelade och målade i kontrasterande kulörer mot fasaden. Glasade verandor förekommer.

En annan delvis annorlunda karaktär är resterna av det handelscentra som låg i närheten av Kanadagatans södra del med affärshus från sekelskiftet 18-1900.

Gårdshusen är karakteristiska för Kanada.

Karaktärsskapande miljö i Kanada.

I Kanada finns också villor tillkomna i relativt sen tid.

Särskilt värdefull miljö: Kanada villaområde

Kanada byggdes ut innan den första stadsplanen för Degerfors tillkom men strukturen visar tydligt på tidens trädgårdsstadsideal som influerat utformningen. Trädgårdsstäderna hade förebilder i England och äldre svenska trästäder, men fick en egen karaktär med mindre trähus längs smala gator.

Här i Kanada ligger de stora tomterna i rutnätsplan med bostadshusen placerade mot gatan. Ekonomi-byggnaderna ligger samlade mot kvarterens mitt vilket innebär att stora sammanhängande grönytor bildas i tomtens mitt. Byggnadernas form och skala visar byggnadstidens ideal medan placering, trädgårdarnas storlek och uthusen tydligt berättar om trädgårdsstadens ideal.

I denna del av Kanada finns en relativt orörd del där den ursprungliga strukturen med såväl bostadshus som ekonomibyggnader fortsatt illustrerar bland annat de hantverksgårdar som funnits i området. Under mellankrigstiden var ett hus med trädgård eftertraktat. Det gjorde stor skillnad för försörjningen att kunna odla för husbehov och ibland även ha höns.

Många av bostadshusen i området uppfördes med rektangulär form i 1½ plan med källare. De är också tidstypiska för sekelskiftet och det tidiga 1900-talet genom smäckra takfötter, fasader med puts eller träpanel i olika riktningar, höga träfönster, dekorerad förstukvist och glasveranda. Det var också vanligt att en lägenhet på det övre planet hyrdes ut som ett sätt att finansiera det egna boendet i hus.

Tidstypisk och välbevarad villa i Kanada.

Kanada villaområde Kulturhistoriskt värde

Tomter i rutnätsplan, bostadshusens form, skala och placering samt den stora mängd uthus som finns bevarade, berättar om tidens trädgårdsstadsideal och självhushållning i form av odling och djurhållning. Men de illustrerar också hur man här kunde försörja sig på hantverk. Byggnader, material och utföranden från tidigt 1900-tal är kulturhistoriskt värdefulla.

Viktiga karaktärsdrag i miljön

- Stora tomter i rutnätsplan med grusade gångar, planteringar, fruktträd, staket och grindar.
- Bostadshusens och uthusens placering på tomterna.
- Byggnadernas sekelskifteskaraktär i volym, skala, takfall, fasadmaterial, symmetriska fönstersättningar och milda kulörer.
- Uthusens förhållandevis enkla karaktär med faluröda paneler och sadeltak med tegel eller plåt.

Rekommendationer

- Rutnätsplanen med tomter och friliggande en- och tvåfamiljshus bör värnas.
- Ekonomibyggnaderna i tomternas bakkant bör behålla sin uthuskaraktär, gärna med faluröda fasader och tegelklädda tak.
- Spåren av tidigare verksamheter bör värnas. Både i de fysiska byggnaderna och i gatunamn.
- Byggnadernas karaktär från sekelskiftet och tidigt 1900-tal bör värnas för att bevara miljöns samlade karaktär.

Uthusen står ofta längst in i trädgårdarna och bildar små klungor längst in i kvarteren.

Källéngsgatan i Kanada.